

Gergely Ágnes

A négyesfüzér

Hatvan éve, 1965-ben ismerkedtem meg Kidzsima Hadzsime japán költővel Tokióban, ahol a Magyar Rádió Gyermekkórusának angol tolmácsaként voltam alkalmazva. Húsz éve lett a második világháborúnak vége; Japán dicstelen szereplése otthagytta nyomát az ország szellemi életén. Kidzsima erősen bírálta Hirohito császárt, barátai háborúellenes költők, írók, újságírók voltak.

Évtizedekig leveleztem Kidzsimával. A század utolsó éveiben nagy munkába fogott, megszerkesztette a *Collection of Linked Quatrains* (Összefűzött négysorosok gyűjteménye) című, japán–angol nyelvű antológiát, hazai és külföldi költők részvételével. A négysoros versek szabályosan kapcsolódtak egymáshoz: a költő kiemelte egy ismert külföldi vers harmadik sorát, beillesztette a saját verse harmadik sorának helyébe, majd a saját költeménye első sorát egy másik külföldi vers negyedik sorával helyettesítette. A sorozatot témákra osztotta, köztük a *szenvedély, a galaxis, a titok, a rom, a tükör, a csönd* témakörére. Az eredmény több lett, mint formáság. „Rajtad múlik, hogy belépsz-e a csodák hatalmas országába” – így zárja a könyv bevezetőjét Kidzsima 2003-ban, a megjelenés évében.

A részvételre engem is fölkért, egy angol nyelvű versem van az antológiában, így hangzik magyarul:

*Változó éghajlat alján
míg erek zúgnak odabenn
ne térj soha vissza a romhoz
a hűség történetelen*

A vers aztán bekerült a *rom* témakörébe. De mi történt a harmadik sorral? Mi történt a negyedikkel? Az igazat megvallva, nem tudom. Hosszú évek múltak el a szabályok kimondása óta, az összefűzött versszakok széthullottak, a költők meghaltak, de a csoda él. Az antológiából kiválasztottam két résztvevőt, az egyik Kidzsima, a kötet japán szerkesztője (Kiotóban, 1928-ban született), a másik angol, Neil Philip (Yorkban született, jóval később, 1955-ben). Kidzsima versben és

esszében volt járatos, Philip néprajzban és mitológiában. Költészetük angol orientációjú, de merülésük helye és ideje a távol-keleti történelmi és irodalmi múlt vagy félmúlt.

A japán költészet tudtommal ritkán használja a rímet, a szabályos ritmust és más formai elemeket, ebben a kötetben mégis gyakori a kidolgozott forma. Ahol lehetett, ezeket a formákat követtem, felhasználásuk, úgy éreztem, japán tisztelgés az európai kultúra előtt. Harminc verset válogattam a magyar gyűjteménybe, a fordítással a gesztust akartam viszonzni, a négysorosok összefűzését – fűzését – az asszociációk erejével megtámogatni. A mintegy százhusz költeményből itt teszem közzé a harminc magyar változatot.

1 Philip

*Annyi mindent nem mondtam el neked
annyi mindent nem mondtál el nekem
most már mit számít hogy mit mondok el
te soha többé egy szót se mondasz*

2 Philip

*Mi maradt belőled
nevetésed visszhangja mosolyod árnya
senki se vagy már sehol se vagy
lélegzeted mélyére feszül a járda*

3 Kidzsima

*Építs emlékművet levegőből
forgathatót szétpárállót, messze látszót
tele ürrel tele csönddel
és mondd végig szótlán fohászod*

4 Philip

*Mennyi bölcsesség van egy ölelésben
a szavakon túl a gondolatokon túl
hozzáférünk a halhatatlansághoz
két teljes érdozbanás között*

5 Philip

*Hajtsd elmédet a felszín alá
hol imát porzik az idő
oltsd szomjadat lehűtött csönddel
míg zihál a levegő*

6 Philip

*Minek üvölteni az űrbe
minek az űrnyi üres ház
minek folyvást elnézést kérni
minek elnézni ami fáj*

7 Kidzsima

*A hallgatag
és mozdulatlan
sziklák űzik a kristály percet
s várják hogy eljön a felfedező – ki lehet ő?*

8 Kidzsima

*Égő szikrák temetik el
a bensőséges zengést
a Zen buddhizmus tanítása ez
mit jóváhagy az emlék*

9 Philip

*Az olvadás a jég alatt
a völgyet rég kívájer
mennyi titok van odalenn
csak a fenn körző héja látja*

10 Kidzsima

*Mint egy kényszeres ostoba
megsebeztem a kedvesem
meddig marad testén nyoma?
Míg szét nem könnyezem.*

11 Kidzsima

*Hirohito császárt nem ismerte senki
míg '45-ben nem bukott Japán.
Ez lenne a nagy királyi titok?
Nem. A császár istenné válása – talán.*

12 Kidzsima

*Nem tudok senkit azonosítani
örömet megosztani sem
kiemelkedve a régi romból
irányváltás a végzetem¹*

¹ A vers *A rom* ciklusban a magyar négysoros után következik.

13 Kidzsima

*Őfelsége hangját hozza az éter
ki hinné hogy szent az egyenjogúság?
A könyvvizsgálat mindent elnyel
háború vége nyári reggel.*

14 Kidzsima

*Új évszázad kezdete ez – na és?
Vad jelzés gyengéd figyelmeztetés
a szemét ékesszólóbb, mint az agy
ó Lótuszvirág a sár fészke vagy.*

15 Kidzsima

*Az angyal művészete légies
melyik élőlény még ilyen üde?
Csak madár tud szállni is dalolni is
romos volna a bolygónk nélküle*

16 Kidzsima

*Hullócsillag és jókívánság
összefonódik mint soha
legyőzhetetlen pusztulás
a költészet hálózata*

17 Kidzsima

*A kezdettel együtt jár a vég
hogy kell a köztes űrre várni?
Forgó létciklusokban rejlenek
az ismeretlenség csodái*

18 Philip

*Időről időre
ugyanaz a dallam
végtelen visszatérés
csillagok éneke*

19 Philip

*Király vagyok
egyik szemem sír
másik szemem kacag
egy nap meglátod tükrödben arcomat*

20 Kidzsima

*Benn járok a bozótban
fészek és csapda a fűvön
nincs ösvény tócsa nélkül
keresztben áll az öröm*

21 Philip

*A tükör az a csöndes tó
amelyben megmártod magad
újra születni tükröződni
nincs szó csak ámulat*

22 Philip

*Milyen föl nem fedezett
csodák búvóhelye van
az emberi szív tiltott
kamráiban?*

23 Philip

*Éjszakáról éjszakára
jön hozzám szellemed
a nagy vízvásztón is őrzöd
hozzád nőtt csöndedet²*

24 Philip

*Lábadnál három útelágazás
bensődöt követed
kanyargós úton a páfrányokon át
világlík az emlékezet*

25 Kidzsima

*A labirintus tudatossá teszi
hogy büntetése rombol
keresni kell csöndesen keményen
a kijáratot magunkból*

² A vers a költő édesapját idézi; halála után fia hónapokig róla álmodott. Kálvinista skót szülei mogorvák és befelé élők voltak, esteiken át üldögéltek szótlánul. (A költő jegyzete.)

26 Philip

*A vadászó macska teste
finom gyors olajos síma
marad idő bánatra megbánásra
míg sor kerül a háborúra*

27 Philip

*Egyetlen pillanat
kitart egy életen át
ne feledd az ismeretlen Isten
lába nyomát*

28 Kidzsima

*El tudjuk-e képzelni a szörnyű kárt
mit a szomszédban okoztak „bátor” honvédek?
Nem tudjuk. A következmény előnyhöz juthat
tanulság csak az egyetlen élet*

29 Kidzsima

*Belépni a Nirvánába
kívül maradni a számvetés homályán
nappalt és éjszakát megkívánni
de túlvilágig kísér a Sátán*

30 Kidzsima

*A megadás nem mindig alázat
ha fel tudod kezed emelni
és útközben az égre tekintesz
a csillagokig ér a Semmi.*